Începând cu acest număr, revista *Studii clasice* găzduiește între copertele sale gândurile, opiniile, judecata celor care au pătruns de puțină vreme tainele Antichității: studenți, masteranzi, doctoranzi. Îi invităm să scrie, alături de profesorii lor, despre lucrările care le-au stârnit curiozitatea și interesul, despre cele care le-au adus răspunsuri și deslușiri, căci, prin ochii unei noi generații, cărțile mai vechi sau mai noi relevă valori și înțelesuri actuale.

În paginile următoare, vă propunem să citiți *Notele de lectură* a doi studenți și ale unui *alumnus*. Denisa Radu studiază limbile japoneză și latină în cadrul programului de filologie al Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, fiind studentă în anul al doilea. Cristian Ștefan Șimon urmează programul de filologie clasică al aceleiași facultăți, fiind în al treilea an de studiu. Valentin Cocan a absolvit Secția de filologie clasică a Facultății de Limbi și Literaturi Străine și Facultatea de Teologie Ortodoxă „Iustinian Patriarhul" a Universității din București.

Liviu FRANGA, *Ianus*, Iași, Editura Alfa, 2014[1], 2015[2], 258 p. [ISBN: 9786065401471].

„În cine cred?...în primul rând, în tineri" sunt cuvintele din primele rânduri ale cărții care m-au îndemnat să scriu această notă de lectură. Credința mărturisită de profesorul Liviu Franga față de noile valori ale generației noastre mi-a dat încrederea necesară de a așterne pe hârtie câteva rânduri dedicate volumului intitulat *Ianus*. Publicitatea parcimonioasă de care a avut parte lucrarea pe care o prezentăm în paginile următoare, precum și actualitatea acesteia în contextul (pandemic) al acestui an ne încurajează să o mai răsfoim (cel puțin) încă o dată. *Decupajele din imediat*, publicate în anul 2014, m-au făcut să pătrund într-o lume plină de umor și tragic, lume în care tinerii joacă rolurile principale. Subiecte precum muzica, literatura, politica sau simple pagini de beletristică învăluie volumul într-un aer familiar și dau frâu liber pasiunii pentru lectură. Încercând, în ciuda stângăciei condeiului meu, să imit scriitura aleasă și prețioasă a autorului, rândurile mele sunt menite a-ți aminti ție, cititorule contemporan, de existența unei astfel de lucrări care poartă între copertele sale destinul unui *magister* și lumea văzută prin ochii săi.

Profesor doctor universitar, cunoscător al versului cu desen clasic, filolog, gramatician și traducător contemporan, Liviu Franga obține, prin publicarea a numeroase volume personale, și titlul de autor. Beneficiar al unei experiențe pluridecenale în domeniul didactic, el pune la dispoziția cititorilor o serie de lucrări cu o deosebită importanță culturală, printre care: *Poetica latină clasică* (1997), *Nova studia classica* (apariții multiple în ani succesivi), *Poetica lui Hasdeu* (2006), *Poeții latini și poezia lor*, vol. I–II (2007–2008), *Clasic printre postmoderni. Studii, eseuri, cronici* (2008) și *Ianus* (2014). Bibliografia amintită, schițată cronologic și – să-mi fie cu iertare – în manieră subiectivă, subliniază apetența clasicistă și nevoia de poetic a scriitorului, un asemenea arsenal de lucrări îmbogățind domeniul „umanioarelor" prin învelișul policolor oferit literaturii contemporane. Dacă Mircea A. Diaconu, profesor universitar român, își expune admirativ și jucăuș opinia, în debutul îndrăgitului *Ianus*, cu privire la cunoscătorii verbului greco-latin și declară: „Clasicul este și el om", putem oare spune că însuși clasicismul și-a găsit o întrupare?

Arhitectura unei adevărate „lecții date întregii prese românești" constă în alăturarea a cincizeci și cinci de articole, publicate de-a lungul a două decenii, într-o singură și unitară lucrare, care se deschide cu un prolog redactat de Mircea Diaconu și se sfârșește cu epilogul lui Liviu Antonesei. Fiecare articol se întinde pe doar câteva pagini, înlesnind lectura – deloc facilă, dacă luăm în considerare propensiunea scriitorului pentru complexitatea frazei și fluidul ideii –, și se încheie fie printr-un deznodământ liber (*e.g.* „Trandafirul de Cipru", „Filix", „Seara, toamna..."), fie printr-o idee ce urmează a fi continuată, ostensibil, într-un articol următor (seria articolelor „Mehala Walhalla" și „Portretul unui clasicist"), printr-o concluzie aprig susținută („Sufletul Moldovei", „Ultimul poet") sau printr-o afirmație amară („Țara mea se numește România").

Primul articol al lucrării poartă un nume care sugerează o tetragramă a crezului artistic, „Cred", în care Liviu Franga, ajuns la vârsta maturității în momentul conceperii textului, își mărturisește credința în tineri, în intelectuali și în carte. Debutul este însuflețit de o notă patriotică – „Continui să cred că România adevărată, România profundă există" – și animat de rezonanța unei speranțe care nu se stinge din motive „logice și sentimentale". Mărturia atotcuprinzătoare amintește de celebra apoftegmă precristică – *Dum spiro, spero* – a vocii arpinate, cu care autorul se identifică în mod direct în titlul unei lucrări anterioare (*Eu, Cicero*, apărută în anul 2004). Pentru a-și justifica devotamentul față de patria-mamă, scriitorul răspunde în primă instanță unor întrebări firești (În ce cred?, În cine cred? și De ce cred?), dar, câteva articole mai târziu,

trezit din reveria dulce a iubirii de țară, renunță la simpla imortalizare a frumosului și flagelează ingerința omului pliurd care pătează panorama promițătoare a unui stat în care „multe și diverse lucruri" ne izbesc din plin. Schimbarea atitudinii este îndreptățită de însuși titlul volumului, nume al zeității *bifrons*, orientate către dimensiunea dihotomică a temporalității și, totodată, către diferitele fațete ale planului ontologic. Liviu Franga decide, prin urmare, să înfățișeze într-un joc de lumini și umbre țara în care „poveștile încep toate cu «A fost odată...», dar nu se termină toate cu «și a(u) trăit așa până la adânci bătrâneți...»".

Timbrul afectiv colorează puternic scriitura volumului, lăsând la vedere, de pildă, suferința unor nevinovate patrupede, chinuite de „bipedele" lipsite de un clasic sinidisis moral. „Ursul criminal" prezintă destinul tragic al unei ursoaice acuzate, pe nedrept, de omucidere și ucise cu brutalitate de vânători samavolnici, în ciuda faptului că animalul „nu mâncase de câteva zile decât flori de păpădie și niște iarbă". Empatia magistrului nostru nu se oprește însă aici, ci se continuă în articolul „Doi pui", ce pune în relief un aspect important din viața oricărui mamifer: maternitatea. Din nefericire pentru rasa umană, evoluția intelectuală și tehnologică adusă de veacurile precedente a produs și un regres al instinctului matern și al conștiinței regretului. O ursoaică, spune Liviu Franga, al cărei pui a fost răpit de mult prea întunecatul Thanatos, suferă pentru pierderea ființei ce-i poartă materialul genetic, lăsându-se cuprinsă de o adevărată și pe deplin îndreptățită nebunie. În vârful lanțului trofic, stăpân pe lumea pe care o domină de secole, omul, presupus apogeu al evoluției darwiniene, își părăsește, nu în rare cazuri, pruncul pe trepte întunecate, fără nicio remușcare. Cele două articole, precum și „Privirea câinelui", poartă amprenta tragismului lumii contemporane și reușesc să trezească în omul de rând și în intelectual omenia, valoare morală pe care, paradoxal, animalele par să o stăpânească mai abitir decât semenii noștri.

Tragicul nu este singura fațetă a lumii cotidiene pe care scriitorul o surprinde în textele sale. În creația lirică, singulară în construcția volumului, intitulată „Balada nou-născuților arși", această valoare întunecată este profund pusă în valoare. Sub privirile cititorilor săi, Liviu Franga aduce deznodământul tragic al unor nou-născuți răpiți de „îngerul urât". Condeiul autorului ilustrează întâmplarea zguduitoare, fără să îmbrace versul în veșmânt de cizelată rimă, ci alege să-l învăluie în libertate; libertate pe care, în chip crud, și soarta și-o îngăduie în privința destinului pruncilor din maternitatea invocată. Din acest motiv, versul negru – cum l-aș numi eu – purtător de voal de doliu, se leapădă de tăcerea apoteotică a non-culorii și se dezlănțuie sub cugetul creator. Nou-născuții, martori ai unui incendiu, și-au „luat deja înapoi aripile", către un tărâm aureolat de mit, paradis al unei ființe ingenue, capabile doar de iubire („de unde venim noi acolo/ curge un râuleț/ peste el doarme/ un ursuleț/ într-un pomuleț/ cu iarbă moale verde/ batem din palme ședem cântăm"). În ciuda lipsei unei versificații armonioase inițiale, a doua parte a poemului capătă nimb baladesc („lir-li la-la/ lir-li la-la/ nu mai plânge mama mea") și, sub un înveliș pseudo-vesel, tragismul morții devine mai pronunțat decât în versurile anterioare, căci Liviu Franga ironizează funest sistemul medical românesc și acele verigi ale sale a căror inconștiență poate să ucidă.

Revenind la tonuri mai luminoase, autorul nostru își îndreaptă *stylul* și către domeniul literar, sub egida căruia evocă numele iluștrilor traducători și autori care i-au marcat cariera. Alegând să le dedice, cu o atitudine părtinitoare mai mult sau mai puțin declarată, rânduri în care elogiază acribia filologică și zestrea sapiențială înnăscută a acestora (lipsiți, de bună seamă, de povara unui cusur vădit), autorul îi smulge din ghearele efemerului, dându-le, cum însuși notează, dreptul la neuitare. Câteva exemple grăitoare sunt articolele din seria „Mehala Walhalla" (pe scena cărora, Dan Negrescu – proprietarul unui „imens tezaur de cunoștințe cultural-istorice – și vechea Mehală joacă rolurile principale), dar și creațiile publicistice intitulate „Portretul unui clasicist" (cinci articole succesive), veritabile dovezi ale geniului unui scriitor din zilele noastre: Ștefan Cucu. Autorii menționați beneficiază de un tablou subtil idealizat, dar valoros prin nota de sinceritate a autorului, care-i consideră adevărate vârfuri de lance în arena literară românească. Liviu Franga reușește prin „câteva tușe" să contureze „portretul schițat al unui clasicist din zilele noastre", depășind matricea de soiul plantei turtite în ierbar sau a gânganiei „atârnând în acul dintr-un insectar".

Se ivesc în *Ianus* și câteva scrieri al căror conținut e diferit și care aparțin altui plan stilistic. Sunt scrieri ficționale, de data aceasta, mai lungi, care împărtășesc din experiențele autorului, relatate homodiegetic, din umbra unui pseudonim ca *Eric* sau *Tovarășul Axenie*. Articolele „Seara, toamna...", „Flori de gheață", „Filix" și „Trandafirul de Cipru" trădează experiența unei vieți consacrate condeiului, dincolo de latura publicistică. Cel dintâi capitol amintit oglindește viața de zi cu zi a unei Românii marcate de comunism. Apelativele și aura temporală ușor prăfuită trimit cititorul cu câteva decenii în urmă și caracterizează limbajul specific unui veac revolut sau poate chiar rusticitatea contemporană.

Ultimul articol este compus într-o cheie diferită, ieșind din „cenușiul" pudic al decenței, prin incursiunea într-un amor fantezist, împletit în trama sexualității. Naratorul resimte fiorii unui amor carnal, un eros înrudit, poate, cu cel închipuit de Mircea Eliade, a cărui natură este, preponderent, tactilă. Într-o lume a logos-ului academic, patima trupească trezită de „povara sânului stâng pe antebrațul… drept", dă naștere unui act de iubire proiectat într-un plan al închipuirii ce transcende realul. În Cipru, venit alături de restul corpului profesoral, eroul nostru cunoaște o femeie cu întrupare silfidică, doamna Decan a Universității

locale. Descrierea zguduirii senzoriale creează impresia unei scene gândite în profunzime, poate chiar cu ușoară rezervă, atitudine depășită însă până la finalizarea exprimării scrise. Erotismul capătă nuanțe savuroase, pe măsura înaintării în lectură („Brațe mă leagă, ochi mă sărută cu pleoape pe ochi", „acum urcă și tu bărbătește, arată-mi că poți să mă prinzi, ești zeul solar care fugărește o nimfă speriată"), dar se menține deasupra grotescului și erotomaniei în care mulți scriitori neexperimentați cad pe nesimțite.

Ianus creează impresia unei opere ale cărei arii se îmbină armonios și spun povestea mozaicată a unui clasicist, adică a unui muzician care descoperă melodia în portativele literaturii și își aruncă arcușul în favoarea unei penițe elegante sau a unui pizzicato articulat mustrător. Fluidul structurilor frazeologice și tonul, pe alocuri, melopeic adaugă un strop de euritmie textului, a cărei simetrie lingvistică este redată prin utilizarea unor cuvinte din diverse registre vocale. Fără a crea efectul unei elucubrații cu rezonanțe excentrice, neologisme cu tentă franțuzistă ori latinizantă precum: larmoaiant, inebranlabil, hermeneutică, vesperal, inexpugnabil etc, arhaisme și termeni livrești cu un colorit caduc: recluziune, stirpe, scriptural, junețe, imberb, mițos, volută sau silfidic adaugă prospețime sonorității muzicale. Uvertura volumului este marcată de un ton vioi, care fluctuează apoi, *ad libitum scriptoris,* pentru a nu plictisi prin monotonie sau lipsă de inspirație. „Opera" lui Liviu Franga, termen ambivalent folosit deliberat, impresionează prin nonconformismul tipic catullian, aducând, ca element de noutate, muzicalitatea pucciniană a construcției, ironia și erudiția definitorie pentru profilul clasicist al autorului.

Ergo, volumul prezentat oferă filologului stăpânit de patima cunoașterii prilejul unui salt către un trecut apropiat și drag autorului. Acest trecut depășește pragul perisabilității trupești și încântă prin transcrierile din voluta memoriei. Liviu Franga își lasă propria inimă moștenire cititorului care îngăduie sufletului său răgazul parcurgerii câtorva pagini desprinse, parcă, din imaginarul prezent. Fără a-i fi teamă de convicțiunile celor din jur, profesorul ascuns sub haina scriitorului își dezvăluie propria credință în iubirea de clasic, *animo aperto* și cu un spirit împăcat. Ție, cititorule, unde îți e inima?

Denisa RADU

Mary BEARD, *S.P.Q.R.*: *O istorie a Romei antice*, trad. din engleză de Mihnea Gafița, București, Editura Trei, 2017, 536 p. [ISBN: 978-606-400-113-9].

S.P.Q.R., acronimul care ne întâmpină pretutindeni în călătoriile noastre prin *Vrbs Aeterna*, devenit simbol al romanității, și-a găsit loc pe coperta unei impresionante cărți despre istoria Romei antice, scrise de o clasicistă britanică redutabilă, a cărei voce distinctivă și caldă ne este bine-cunoscută din documentarele pe teme de istorie, cultură și civilizație romană, realizate pentru canale prestigioase. Este vorba, cum bănuiți, despre Mary Beard, a cărei operă, dedicată aproape în exclusivitate lumii clasice, s-a îmbogățit cu cartea de față, *S.P.Q.R*: *O istorie a Romei antice*, o lucrare apreciată atât de specialiști, cât și de cititori nespecializați. Anii scurși de la apariția volumului au fost suficienți pentru ca acesta să devină bestseller *New York Times* și *Sunday Times*, să ajungă în finala *National Book Critics Circle Award*, dar și în bibliotecile românilor, în traducerea fără cusur a lui Mircea Gafița.

Cartea se prezintă sub forma unui tratat menit să explice, și nu doar să prezinte istoria Romei, de la începuturile ei mitice și până în anul 212 *p.Chr.*, an în care împăratul Caracalla a hotărât să acorde fiecărui locuitor liber al Imperiului Roman cetățenie cu drepturi depline. Dacă am spus că *S.P.Q.R.* – căci așa își alintă autoarea cartea! – este un tratat, îl voi avertiza totuși pe cititor că nu este vorba despre un tratat obișnuit și foarte riguros, ci despre o lucrare pătrunsă de acel stil specific clasicistei: comic și, totodată, grav. Pare a fi o contradicție, însă nu este altceva decât pecetea „Mary Beard", manifestă, de pildă, în prezentarea *Conspirației lui Catilina*, episod în care, după ce răscolește cu mare atenție sursele antice, după ce compară textul lui Cicero cu cel al lui Sallustius, Mary Beard mărturisește, pe un ton plin de umor, că vorbele ciceroniene referitoare la portretul lui Catilina îi inspiră „un *desperado* cu sinistre datorii de la jocurile de noroc, provocate exclusiv de moralitatea sa îndoielnică" (p. 44).

Stilul cărții este unul care „atrage" și prin faptul că, printre rânduri, sunt presărate glume și curiozități, la tot pasul. *S.P.Q.R.* abundă în interogații retorice, menite să stârnească interesul și curiozitatea cititorului și să îl determine să sape mai adânc în marginea unui subiect anume. Uneori, chiar titlurile capitolelor se prezintă sub forma unor întrebări retorice („Regi etrusci?"; „«Împărați buni» și «împărați răi»?"). Citit ca un roman pe care nu-l poți lăsa din mâini, *S.P.Q.R.* poate părea unora o lucrare „scandaloasă", căci, din primele pagini, autoarea mărturisește că va pune sub semnul îndoielii miturile Romei, că are de gând să le deconstruiască și să le nege. Legendele răpirii sabinelor și a violării Lucreției sunt relatate în această manieră, fiind considerate mai degrabă momente născocite sub influență grecească pentru a marca simbolic începutul și sfârșitul regalității la Roma, decât depozitare ale unor „amintiri" autentic latine. Dar scepticismul autoarei nu se rezumă la mituri, ci se întinde și asupra izvoarelor aflate la baza reconstituirii istoriei Romei,

cum se întâmplă în cazul *Catilinarelor* lui Cicero pe care Mary Beard, circumspectă, nu le socotește cu totul demne de crezare, de vrem să înțelegem istoric, în adevărul ei, *Conspirația lui Catilina*.

O altă caracteristică a cărții de față este *eclectismul*, înțelegând prin acesta jocul nuanțat de planuri temporale și domenii variate prin care trece argumentația fiecărui fapt relatat. Între prezentul lui Cicero și prezentul cititorului, un *glissando* abil țese o punte: *Catilina al nostru?* se întreabă autoarea și noi dimpreună cu ea, căci textul lucrării scoate la iveală nu doar faptele nude, ci și influența pe care au exercitat-o de-a lungul istoriei, din Evul Mediu și până în prezent, când cele câteva cuvinte de la începutul *Primei Catilinare* – *Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra?* – pot fi întâlnite atât pe *Twitter*, cât și în lumea civică/politică, pe pancartele unor protestatari maghiari din anul 2012, de pildă, a căror imagine se regăsește la pagina 49 a volumului. Oratoria modernă însăși poartă însemnele *Catilinarelor*, de e să-i amintim, cum o face de altfel Mary Beard, pe Tony Blair ori Barack Obama, în ale căror discursuri se regăsesc tehnici antice de oratorie persuasivă. În egală măsură, când subiectul o cere, relatarea e întreruptă pentru scurte lecții de limbă latină sau de etimologie, și chiar pentru trimiteri la lumea artelor, dincolo de granițele literaturii propriu-zise: „Să mă ții minte, să mă ții minte!", citează autoarea dintr-o arie a lui Henry Purcell, atunci când narează legenda lui Aeneas, respectiv tragica scenă în care eroina Dido este părăsită de Aeneas și ajunge să se sinucidă.

Ilustrația volumului, bogată și sugestivă, completează vizual informația codificată în scris. Hărți, inscripții, monede, vestigii arheologice, dar și obiecte a căror valoare de document este dublată de una estetică (vase, statui, tablouri pe variate suporturi) se regăsesc pe tot parcursul volumului, alături de o selecție aparte de 21 de imagini, imprimate color, între care se remarcă o reproducere a picturii lui Tițian, *Violarea Lucreției* și o alta, a celebrei casete de bronz *Cista Ficoroni*, pe care se află incizat un episod din epopeea Argonauților. Într-o carte din care lipsesc, aproape cu desăvârșire, notele de subsol, ilustrația devine un comentariu elocvent. Informația erudită nu este însă absentă: în ultimele pagini ale lucrării, se deschide o secțiune specială, numită *Lecturi suplimentare*, care îl afundă pe cititor mai adânc în temele tratate, oferindu-i, pentru fiecare capitol în parte, explicații bogate și trimiteri detaliate la operele pe care autoarea le-a consultat și care acoperă întregul ev roman. Amintim doar *The Decline and Fall of the Roman Empire* a lui Edward Gibbon și *La religion romaine archaïque* a lui Georges Dumézil, capetele de pod ale istoriei factuale și mitice ale unei entități statale bimilenare. Acestei bibliografii „clasice" i se adaugă și o seamă de articole și studii recente, unele chiar nepublicate încă la data redactării cărții, la care Beard a avut acces în avanpremieră (cum este, de pildă, articolul lui Myles Lavan, care stabilește, pe baza unui calcul atent numărul de cetățeni „făcuți", prin decret, de Caracalla). Tot la sfârșitul cărții, găsim întocmită o cronologie foarte utilă, care permite urmărirea principalelor evenimente din istoria Romei, punând în paralel *figurile literare*, scrierile și elementele din biografiile autorilor latini, evoluția cronologică în date propriu-zise, evenimentele istorice și stăpânitorii, perioadele și războaiele lumii.

S.P.Q.R.: *O istorie a Romei antice* se citește cu nesaț, căci oferă celui care se oprește asupră-i **istoria**, așa cum e ea, și nu cum am vrea să fi fost, cu bunele și relele ei, cu numeroasele pete albe, cu deformările inerente anilor scurși, îndemnându-ne ca, în studiu, să apucăm mereu pe calea de mijloc (și, firește, îndemnul horațian cu ascendent aristotelic ne revine în minte):

> Le facem un deserviciu romanilor dacă-i eroizăm, la fel de mult cum le facem și dacă-i demonizăm. Dar ne facem nouă înșine un deserviciu dacă nu-i luăm în serios – și dacă punem capăt îndelungatei conversații pe care am avut-o cu ei până acum. Această carte nu este numai *O istorie a Romei antice*, sper eu, ci și o parte din această îndelungată conversație cu *Senatus Populusque Romanus* – *S.P.Q.R.* (p. 468).

Cristian ȘIMON

G.I. Tohăneanu, *Dicționar de imagini pierdute*, Timișoara, Editura Amarcord, 1995, 270 p. [ISBN: 9739666779].

Cartea *Dicționar de imagini pierdute* a profesorului G. I. Tohăneanu reprezintă o invitație pentru breasla clasiciștilor de a părăsi rezerva cu privire la întrebuințarea neologismelor, considerate adeseori rebarbative, iar pentru toți ceilalți cititori, este o invitație la un ospăț ce hrănește mintea prin bucuria înțelegerii. Astfel, fiecare este invitat să se alăture alaiului unor cuvinte care ascund îndărătul lor un sens mai profund, sens alcătuit în imagini ce ne dezmărginesc gândul și simțirea.

Magistrul Gheorghe Tohăneanu este unul dintre marii profesori cu vocație care a predat, în bună parte a vieții, la Universitatea de Vest din Timișoara sau, cum îi plăcea dumnealui să-i spună, „Sorbona din păpușoi". Ostaș apărător al sensului originar al cuvântului, s-a străduit prin numeroase publicații să țină piept

confuziei semantice și să plinească „neajungerea limbii” de care se plângea I. Budai Deleanu. Inițiala I. din numele său reprezintă gestul de aleasă prețuire pe care o purta tatălui său, Ion. Printre isprăvile sale amintim tălmăcirea *Eneidei* în endecasilab iambic, trudă ce a făcut posibilă identificarea simțământului roman cu cel românesc, datorită convertirii clasicului hexametru în vers mioritic. Alte lucrări semnificative ale maestrului sunt: *O seamă de cuvinte românești* (în colaborare cu Teodor Bulza), *Expresia artistică eminesciană*, *Surugiu la cuvinte*.

Dicționarul de imagini pierdute a fost publicat în anul 1995, la Editura Amarcord din Timișoara, compus fiind din 270 p. care conțin 135 de articole în care autorul își propune „să abordeze mult dezbătuta problemă a neologismelor dintr-o perspectivă *sui-generis*: aceea a faptului că ele constituie un «cimitir» de imagini” (p. 7). Pentru a-și îndeplini obiectivul, distinsul profesor scoate din lada de zestre a minții sale, dar și a inimii, straie de sărbătoare potrivite pentru fiecare cuvânt. Astfel, pentru împodobirea termenilor analizați recurge la citarea numeroaselor texte literare și, mai ales, alege să-i citeze pe poeți, reușind să recompună noima imaginilor în exprimări ce au „sunetul scump, de zare aleasă”. Un dedesubt mărturisit al cărții îl reprezintă pledoaria autorului pentru „reașezarea limbii latine în drepturile ei firești” (p. 8); această pledoarie ne reamintește, iară și iară, că latina reprezintă pentru obștea românească limba ei maternă. Pentru a ilustra acest fapt, autorul se întoarce la obârșie, la izvorul fiecărui termen, ca să scoată de acolo tâlcul care împrospătează mintea cititorului.

Articolele dicționarului oferă cuvintelor prilejul de a sta în priveală, iar pe cititori îi îndeamnă să le guste din savoarea adeseori cu iz de bărăgan. Avem, așadar, alcătuită o imagine despre verbul „a delira” care trimite la una dintre cele mai arhaice îndeletniciri umane, plugăritul, fiindcă, în limba latină, cuvântul *lira* înseamnă „brazdă”, iar prefixul *de-*, care arată mișcarea din interior spre exterior, se traduce prin „a ieși din brazdă”. Doar „o îndrăzneață analogie” a făcut posibil transferul semantic către „a aiura” (p. 127). Alte articole ale dicționarului îl vor lămuri pe cititor cu privire la misterioasa „acoladă măreață” pe care i-o dă hangiul lui don Quijote în timpul investiturii cu rangul de cavaler (pp. 23–26), dar și despre cuvinte care s-au aflat în ultima vreme în centrul preocupărilor noastre, cum ar fi de pildă, termenul *vaccin*, adjectiv derivat din *vacca* (vacă) cu sufixul *-inus* (p. 262). Pentru mai multe amănunte, „care vor lărgi zarea problemei” (p. 127), invităm cititorul să răsfoiască paginile acestui dicționar copios în explicații.

Volumul prezentat, *Dicționar de imagini pierdute*, al profesorului Tohăneanu, reprezintă pentru întreaga cultură românească un monument de limbă și cultură *aere perennius* („decât bronzul mai trainic”). El trebuie citit cu zăbavă, *procul negotiis*, îndeosebi seara, când toate își intră în rostul lor, iar clasicistul trebuie să intre și el în... rostul lui. Profesorul Dan Slușanschi spunea unui discipol că „cel mai plăcut lucru pentru un clasicist este să citească seara, înainte de culcare, o pagină de dicționar”.

Valentin COCAN